

Norges Vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Vår ref.: 18/03192-10

Deres ref.: 201801666-9

Dato: 19.10.2018

Innspill til nasjonal ramme for vindkraft på land

Viser til oversendelse av forslag til nasjonal ramme for vindkraft, datert 08.06.2018, hvor det bes om faglig innspill til arbeidet. Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner har utarbeidet dette innspillet sammen, men det sendes et innspill fra hver fylkeskommune og innspillene er ikke identiske.

Agder ønsker å være region for klimavennlig produksjon og distribusjon av fornybar energi, jf. Regionalplan Agder 2020. Dette skal skje ved utbygging av ny fornybar energi og tilrettelegging for kraftutveksling. Det er midlertid viktig at vurderingene balanseres slik at utbygging ikke går på bekostning av *Det gode liv i Agder* som også er et uttalt mål i Regionalplan Agder 2020.

Metodikk

NVE har i fått oppdrag av OED å identifisere områder som er egnet for vindkraft på land. OED vil sende arbeidet på høring på et senere tidspunkt. Metodikken baserer seg på at NVE kommet fremt til 43 analyseområder områder i Norge som skal være gjenstand for videre utvelgelse. Disse er plukket ut ved at man har fjernet uaktuelle områder - også kalt harde og myke eksklusjoner. Med «hard eksklusjon» menes eksklusjon av arealer som er uaktuelle for vindkraftutbygging på grunn av teknisk/økonomiske forhold, eller på grunn av at arealene er formelt vernet eller tilsvarende. Med «myk eksklusjon» menes eksklusjon av arealer der virkninger for én enkeltinteresse i mange tilfeller tilsier at det ikke bør bygges vindkraftverk (inkludert tett og spredt bebyggelse).

Det opplyses at man tar sikte på at 15-20 områder skal velges ut som potensielle områder for vindkraft.

4 av 43 analyseområdene ligger helt eller delvis i Agder, dvs 9,10,11 og 12. Det er gitt signaler om at det ikke er automatikk i at det gis tillatelse til vindkraft innenfor områdene, eller at det er uaktuelt med vindkraft på utsiden av områdene. Det er likevel viktig å tenke på at det endelige resultatet vil skape en forventning til det skal gis tillatelse til etablering av vindkraft innenfor de områdene som til slutt blir valgt ut.

Avgrensingen av analyseområdene er veldig grov. For Agder sin del så ligger store deler av områdene som allerede ekskludert som følge av metoden (harde og myke

eksklusjoner) innenfor analyseområdene. Vi ber om at det gjøres en mer nøyaktig avgrensning i forhold til analyseområdene. Dersom det fortsatt skal være harde og myke eksklusjoner innenfor analyseområdene, må det tydeliggjøres om det skal anbefales utbygging innenfor disse.

Kystsonen

Kystsonen er viktig for Agderfylkene for friluftsliv, turisme, kystnatur m.m. Plan og bygningslovens § 1-8 har gitt kysten et spesielt vern. I 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser. På grunnlag av dette mener vi at kysten bør være en hard eksklusjon.

Friluftsliv

I forhold til friluftsliv bør følgende områder være ekskluderende for vindkraft:

- Datasett over statlig sikrede friluftslivsområder
- Datasett over kartlagte og verdisatte regionale friluftslivsområder i Vest-Agder (jf. temakart til Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Vest-Agder, se vedlegg 1).
- Lokale kartlegging og verdisettinger av friluftslivsområder for både Aust- og Vest-Agder. Dette er ikke kommet særlig langt i Vest-Agder, og dataene er tilgjengelig i naturbase. Det blir oppdatert løpende, så det er viktig at de nyeste blir brukt.

I og med at vindkraftanlegg vil få negative effekter utover sin umiddelbare nærhet, bør det lages en buffer rundt kartlagte friluftslivsområder når disse områdene skal ekskluderes.

Viltforvaltning

Viltpassasjer langs E-39: Det planlegges for tiden ny E-39 gjennom Vest-Agder. Veien vil mange steder kunne bli en barriere for større vilt. For å opprettholde sammenhengende leveområder er det viktig at de få planlagte viltpassasjene tas særlig hensyn til ved planlegging av andre tiltak. Med bakgrunn i dette mener vi at arealer ved kommende viltpassasjer langs E-39 bør unngås.

Villrein: I følge NVEs oversendelse er det foreslått at Nasjonale villreinområder skal inngå i eksklusjonene men at det ikke er tatt stilling til om de skal inngå i harde eller myke eksklusjoner. Vest-Agder fylkeskommunen mener at ivaretagelse av villreinens leveområder veier såpass tungt at Nasjonale villreinområder må inngå i harde eksklusjoner. I tillegg mener Vest-Agder fylkeskommune at "Hensynssone villrein" (jf. Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkesheiane og Setesdal Austhei) som også inngår i villreinens leveområde, må inngå i harde eksklusjoner.

Større uberørte naturområder

Uberørt natur er en begrenset ressurs som stadig blir mindre, og som samtidig må sees på tvers av kommunegrensene. Det kan være utfordrende å avgrense hvilke større urørte naturområder som har stor verdi for landskap, naturmangfold og friluftslivsinteresser. Likevel vil fravær av tyngre menneskelige inngrep ofte være en god indikator på områdets urørte preg. NVE skriver i sin oversendelse at kart over såkalte INON-områder (Inngrepsfrie naturområder i Norge) ikke tas med siden INON ikke lenger skal være et forvaltningsverktøy. Vi legger til grunn at det er føringen fra regjeringsplattformen som legges til grunn for denne avgjørelsen. Vest-Agder fylkeskommune stiller seg undrende til

dette, og viser i den sammenheng til Klima- og miljødepartementets redegjørelse 5.2.2015 om hva som er ment med uttalelsene i regjeringsplattformen.

Her sies det at "Sammenhengende naturområder med et urørt preg, dvs. uten tyngre tekniske inngrep, er en miljøverdi som skal vurderes og avveies på linje med andre miljøverdier, men vurderingen skal ikke knyttes direkte til INON som indikator."

Vest-Agder fylkeskommune mener at større urørte naturområder er en arealtype som må ivaretas for fremtiden, og at det dermed må være en myk eksklusjon. For å avgjøre hva som er urørte naturområder er INON den beste indikatoren vi har, og denne bør benyttes som grunnlag for myk eksklusjon.

Fylkeskonservatorens innspill til kulturminner og kulturmiljø

Nordligste analyseområde i Vest-Agder

I Vest-Agder har vi en regional godkjent plan (Heiplanen) som dekker de indre landskapene i Agder. Hovedformålet med planen er forholdet til villrein, men også andre forhold er behandlet som f.eks. kulturminner.

Planen dekker områder i følgende fylker: Rogaland, Telemark, Hordaland, Aust- og Vest-Agder. Planen ble godkjent i 2014. <http://www.villrein.no/setesdalsheiene/>. På denne siden ligger også kulturminnerapporten. Deler av området er vernet som landskapsvernområde (<http://www.nasjonalparkstyre.no/svr/>)

Heiplanen markert med svart strek på kartet

Kulturminnene i dette området ble systematisk registrert i forbindelse med "Flerbruksplan for Setesdal Vesthei" i 1993. De er nå lagt inn i den nasjonale kulturminnedatabasen; Askeladden. Det spesielle med registreringene var at alle kjente nyere tids kulturminner også ble tatt med. Det som før så ut som et rent naturlandskap i kulturminneregisteret, er i realiteten et godt bevart kulturlandskap. I hele området er det kulturminner fra de eldste

jegerboplassene i steinalder, via bondesamfunnet i bronse- og jernalder, til turistforeningens nyeste hytte som ble satt opp på heiegarden Kvinen nå i sommer. Opplevelsen av disse kulturminnene henger nøye sammen med naturen de ligger i. En fangstgrav for reinsdyr som ligger langt inn på heia, og 15 km fra nærmeste bilvei, er mye mer sårbar for ny utbygging enn f.eks. en gravhaug som ligger i et etablert jordbrukslandskap. Kartdata fra kulturminnedatabasen Askeladden viser hvor tett kulturminnene ligger i dette området.

Planområdet til Heiplanen er ingen nøyaktig grense for viktige kulturlandskap. Den geologiske og historiske sammenhengen er fra Hekkfjell i Hægebostad kommune i sør til Bykle kommune i nord (sørlige del av Langfjella). Innenfor dette området finnes det kulturminner knyttet til utmarksbruk som bare finnes i dette området - og ikke i resten av Agder. Det er bare her det finnes store sammenhengende kulturlandskap som ikke er fragmenter i mindre deler, som lengre sør i fylket.

Innenfor det nordlige analyseområdet finnes det altså store sammenhengende kulturlandskap med høy bevaringsverdi. Men dette kulturlandskapet er allerede under stort utbyggingspress. Vi har ingen egne data på dette, men tall fra inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) viser også utviklingen for kulturlandskapet.

I det nordlige analyseområdet er det en opphopning av verdier som; flora og fauna, kulturminner og kulturmiljø, urørt natur, friluftsliv, turisme og store hyttebyer. Vi mener at sumeffekten av disse verdiene er store – og at vindkraftutbygging vil forringe disse verdiene. I området er det mange vannkraftverk. Vannkraftutbygging legger beslag på lavereliggende områder i landskapet med steinfyllingsdammer og kunstige vannmagasin. Mens vindkraftutbygging legger beslag på de høyereliggende landskapene. Den negative effekten av nye vindkraftverk, blir derfor ekstra stor i områder som allerede er berørt av vannkraftutbygging.

Riksantikvaren har foreslått at deler av heiområdet skal tas med i registeret over "Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse" (<https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturhistoriske-landskap-av-nasjonal-interesse-KULA>).

Vi mener at verdiene av kulturlandskapet i det nordlige analyseområdet er så store at området ikke bør utredes for vindkraftverk. Subsidiært at de nordligste delene av analyseområdet tas ut.

Vi ber NVE følge opp kulturlandskapet i heiområdene sør for Hardangervidda i de andre berørte fylkene; Aust-Agder, Rogaland, Telemark og Hordaland.

Sørligste analyseområde i Vest-Agder

De utbygde kulturlandskapene langs kysten av Agder er et resultat av aktivitet gjennom lang tid. I dette kulturlandskapet er det de yngste kulturminnene som er mest synlige og dominerende (som byer og veier). Vindkraftutbygging vil i utgangspunktet ikke forringe disse kulturminneverdiene.

Innenfor området finnes det mange spesielt verdifulle kulturminner og kulturmiljø. De aller fleste av disse kulturminnene ligger i kulturlandskap som allerede inneholder mange

kulturminner fra ulike perioder. Dersom vindturbinene plasseres i samme område som kulturminnene, vil det ha stor negativ effekt på bruks- og opplevelsesverdien. Men dersom vindturbinene plasseres i god avstand til spesielt verdifulle kulturminner og kulturmiljø, blir de en del av et eksisterende og mangfoldig kulturlandskap.

Flyplasser

Det er restriksjoner i forhold til vindkraft ved flyplasser. Vi minner om at det finnes følgende flyplasser i Vest-Agder:

- Kjevik flyplass
- Lista flyplass

.....
Brevet vil bli referert i førstkommende hovedutvalg for samferdsel, areal og miljø og fylkesutvalg.

Med vennlig hilsen
Seksjon for plan og miljø

Diderik Cappelen
Fung. seksjonsleder

Kristin Uleberg
Fagleder

Vedlegg:

1. Kart over friluftsområder i Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner
2. SOSI fil over viktige og svært viktige friluftslivsområder i Vest-Agder

Kopi:
Aust-Agder fylkeskommune
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

